

Antropologický seminář 2020/2021_jarní semestr

Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity,
Kotlářská 2, 611 37 Brno, posluchárna Bp1
Čas: čtvrtek, od 15.00 hodin (přednáška + diskuse, trvání kolem 90 minut)

4. března 2021

Leslie Quade

Anthropology Department, Masaryk University

Stressed to the Tooth: Stress, health and dental cortisol concentrations in modern and past populations

Abstract:

As seen in both past and contemporary societies, stress has a significant impact upon health and wellbeing. However, the relationship between stress, disease, and mortality has generated interpretive challenges for biological anthropologists and palaeopathologists studying health in past populations. Cortisol, known as 'the stress hormone', plays a primary role in the body's stress response. Therefore, cortisol concentrations have the potential to act as a direct indicator of stress, which may not be subject to the same interpretive limitations as traditional skeletal stress indicators. Although a significant focus in modern clinical research, only a few studies have analyzed cortisol in archaeological human remains and these have been limited to hair. For the first time, cortisol has been detected and analysed from within archaeological tooth structures. The relationship between dental cortisol concentrations and commonly recorded skeletal stress indicators is also explored. Given the high survival of teeth in archaeological contexts, dental cortisol concentrations have the potential to provide an important new avenue for research on stress in the past.

11. března 2021

Prof. Ing. Miloslav Pouzar, Ph.D.

Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice

Rose tattoo aneb proč si nenechat na paži vytetovat růži

Anotace:

Přednáška pojednává o zdravotních rizicích tetování z pohledu toxikologa.

18. března 2021

Mgr. Jaroslav Šejvl

Klinika adiktologie 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a VFN v Praze

Každý z nás zemře...

Anotace:

Každému z nás během našeho života zemře někdo blízký. Každý z nás zemřeme. Mnohdy se dostaneme do situace, kdy s ohledem na tlak okolností se musíme stát vypraviteli pohřbu. K tomu, abychom naplnili poslední přání zemřelého stran náležitostí jeho pohřbu, k tomu, abychom v kruhu rodinném nebo obdobném prošli správně rituálem posledního rozloučení, truchlení a naplnění i svých niterných potřeb ve vztahu k zemřelému, je vhodné znát nejen možnosti způsobu pohřbení a případného uložení (zpopelněných) lidských ostatků, ale i svá práva a povinnosti vůči provozovateli pohřební služby, u kterého si sjednáváme pohřbení a provozovatele (veřejného) pohřebiště, pokud tam bude zemřelý uložen. Hlavním právním předpisem v této oblasti je zákon o pohřebnictví. Souvisejícími právními předpisy je celá škála různých právních norem, různé právní síly. Vážně i nevázně o tom, co nás může potkat a i co nás samotné čeká – bude tento seminář. A nezapomeňme – všichni jsme čekatelé, všichni zemřeme.

25. března 2021

Joe Wallace Walser

Curator of Artifact Collections, National museum of Iceland, Tjarnarvellir 11, 221
Hafnarfjörður

Rare diseases in Iceland from past to present: an anthropological perspective

Abstract: The lecture will present several archaeological case studies of rare pathological conditions from throughout Icelandic history (AD c. 871-1900). Using data derived from isotope, trace element, ancient dna and palaeopathological analyses, it will discuss the impact of these conditions on people and their communities in the past as well as make considerations about the relevance of rare diseases in the past to people living in present day Iceland.

Bio: Joe W Walser III has a BA in Anthropology from Temple University, a MSc in Palaeopathology from Durham University, and has recently completed his PhD at the University of Iceland. His doctoral research focused on using palaeopathological indicators, isotope analyses and trace element analyses to investigate the relationship between health, diet, provenance and the natural environment. He works at the National Museum of Iceland as a curator of collections and is currently working on collaborative research projects using methods in ancient DNA and archaeometry.

1. dubna 2021

Duncan Wright with a contribution from **Alo Tapim**

School of Archaeology and Anthropology, College Arts & Social Sciences, Australian
National University

The Archaeology of Waiat's Saga in Torres Strait, far north Australia

Annotation:

Sagas featuring Viking era voyages, migrations and family feuds may be familiar to this audience but how much is known about the epic narratives of Torres Strait Islanders? In this seminar we explore a 'Culture Hero' story that spans Papua New Guinea, western, central and Eastern Torres Strait. Archaeological excavations at 'Waiat's Lodges', places associated with

initiation and funerary ceremonies brought by this Culture Hero, provide insights into transitioning ritual across the Coral Sea corridor. Archaeological and ethnographic data further allow us to reassess, from an Australian perspective, the role and relevance of mythology for understanding human histories.

CV is a Senior Lecturer at the Australian National University's School of Archaeology and Anthropology with a research interest in ritual and mythology. Wright practices partnership archaeology, involving collaborations with Torres Strait Islander and Australian Aboriginal communities who seek to historicise (through archaeology and oral history) practices and places of social, political and/ or spiritual significance. Currently he has active projects in Torres Strait, Arnhem Land and Czech Republic.

8. dubna 2021

Prof. RNDr. Ivo Budil, Ph.D., DSc.
Metropolitní univerzita Praha

Emmanuel Todd a společenství mimetické paměti

Anotace

Otázka nerovnoměrného ekonomického, politického a sociokulturního vývoje různých světových regionů a rozdílné senzitivity, s níž specifické kultury reagují na vnější historické a civilizační výzvy je často diskutována v historických a antropologických kruzích. Během výkladu bude vyložen originální přístup francouzského demografa, antropologa a historika Emmanuela Todda. Zmíněný badatel spojil ve své svěbytné interpretaci evropských dějin podněty francouzské historiografické školy Annales, studium tradičních rodinných typů a evoluční psychologii Merlina Donalda. Výsledkem je formulování teorie paměti místa jako společenství mimetického přenosu a mezioborová syntéza, která umožní objasnit odlišné hodnotové postoje obyvatel v evropských zemích a nastínit prognózu dalšího vývoje našeho kontinentu.

15. dubna 2021

Prof. Grażyna Liczbińska, Ph.D., DrSc.

The WWII Impact on Human Biology and Health Status

Institute of Human Biology and Evolution, Faculty of Biology. Adam Mickiewicz University, Poznań, Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań, Poland

Annotation:

Hunger and psychological stress are mentioned as important factors influencing individuals in their early and later life development. Extreme conditions spanning the prenatal period through childhood up to the adolescent transition, influence growth in stature and pubertal maturation, including menarche. This fact is confirmed by Polish research on women born during WWII, as a result of which they were shorter and matured later than those from the pre-war and post-war periods. The impact of extreme conditions on human life in adulthood is shown by studies of the Dutch Famine in WWII and the famine in the besieged city of Leningrad during WWII. In the light of those studies, adverse environmental conditions

occurring in earlier stages of life are result in negative health effects later in life, such as: postponed menarche and earlier menopause, increased risk of obesity, diabetes, metabolic disorders and chronic diseases, coronary heart disease, hypertension, glucose intolerance and mental health problems. Moreover, research has shown that adverse conditions of WWII, related to the psychological stress and food shortages, could have influenced pregnancy course and its outcomes. The main aim of this work is to present the state of the world-wise literature on the impact of WWII on human biology with particular emphasis on the recent Polish-Czech research on the impact of World War II on perinatal outcomes.

22. dubna 2021

Ladislav Nejman, Ph.D.

School of Philosophical and Historical Inquiry, University of Sydney, Sydney, a
Archeologický ústav AV ČR, Brno, Brno

Multidisciplinární výzkumy paleolitického osídlení moravských jeskyní

Anotace:

Multidisciplinární výzkumy zaměřené na paleolitické osídlení v moravských jeskyních přináší cenné poznatky nejenom o lidských kulturách, ale i o extrémech často se měnícího klimatu v období pozdního pleistocénu a následných environmentálních změnách, které měly zásadní dopad na lidské osídlení. V přednášce budou představeny dva příklady lokalit poblíž Brna v Moravském krasu (jeskyně Pod hradem a Švédův stůl), kde bylo v poslední době možné získat nejen nové informace o pozdních neandrtálcích a první vlně moderních lidí (*Homo sapiens*) na Moravě, ale také o měnícím klimatu a životním prostředí, kterým oba lidské druhy čelily.

29. dubna 2021

Heidi Shaw

Archaeology Department, Durham University. Lower Mount Joy, South Rd, Durham DH1
3LE, United Kingdom

Sex Determination in Juvenile and Infant Remains Using Dimorphic Enamel Peptide Analysis

Abstract: The determination of biological sex is fundamental to the study of past human populations. It represents the platform by which bioarchaeologists base many subsequent analyses, such as age-at death and stature, and interpretations about demography, epidemiology, human identity, and social organisation. Traditional sex determination methods in bioarchaeology are reliant on the presence of sexually dimorphic skeletal elements, which are not always preserved in archaeological contexts, and are not reliable for assessing sex of infants or juveniles. Using an innovative method for sex determination, it is now possible to accurately identify the sex of infants and children. The method identifies sex chromosome-linked isoforms of the peptide amelogenin from human tooth enamel using a minimally destructive acid etching procedure and subsequent nanoflow liquid chromatography mass spectrometry (nanoLC-MS). The implications of this method for our understanding of palaeodemographics and childhood mortality and morbidity in the past are also explored.

Bio: Heidi is a 2nd year PhD student at Durham University. After completing a B.A. in Archaeology at the Australian National University, she completed a MSc in Palaeopathology at Durham University in 2013 and a MPH at George Washington University in 2019. Her research focuses on biochemical analyses of human teeth for information related to sex, migration, and health. She is also interested in exploring the integration of interdisciplinary research between the fields of public health and palaeopathology.

6. května 2021

Ing. arch. Jan Velek

Fakulta architektury Vysokého učení technického v Brně

Intervence ve veřejném prostoru

Anotace

Intervence je akcí, která vnáší nejistoty a otázky do zažitých stereotypů jednání a situací. Intervence je většinou promyšlenou akcí s několika rovinami významů, a to jak pro realizátora akce, tak pro veřejnost. Intervence je akcí na pomezí nejrůznějších žánrů – výtvarného umění, divadla, pouliční performance, sociologické, antropologické nebo demografické studie, sportu a dalších odvětví společenského provozu.

13. května 2021

Doc. PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze

Margaret Mead: popularizace, profesionalita, kontroverze

Anotace

Průkopnice moderní antropologie Margaret Mead se proslavila hlavně výzkumem provedeným mezi obyvateli souostroví Samoa, jehož výsledky se po její smrti staly předmětem žhavé debaty v oboru. Přednáška se zaměří nejen na výsledky samojského výzkumu, ale ukáže pilíře antropologického myšlení – kulturní relativismus, emický / etický přístup, kulturní determinismus – na životě a díle slavné antropoložky.